

Analysis of the levels of influence of social networks on the tendency of users to act in protest (case study: protests of 1401)

Mehdi Haji Ahmadi¹ | Nazanin Malekian^{*2} | Seyyed Rasool Hosseini³

Abstract

The current research aims to; While studying the effects of social networks on the tendency of users to act in protest, find out the causes and factors of the formation of protest actions and determine the factor load of each factor in the occurrence and appearance of protest actions in the statistical population of the study. The current research is quantitative in terms of method and applied in terms of purpose, which was carried out in a survey process with an inductive approach. The research population is the students of Tehran University, and in order to determine the sample size, considering the size of the population, Cochran's sample size formula was used. Therefore, the sample size was determined to be 384, which was randomly distributed among the statistical population. The data collection tool is a researcher-made questionnaire designed on a Likert scale and its reliability has been confirmed by Cronbach's alpha with a coefficient of 0.853. In order to analyze the data, fitting the measurement model of latent research variables and testing the relationships between latent variables in the form of confirmatory factor analysis and structural model analysis using Amos software have been used. The research findings showed; Social networks at national and international levels have a positive and significant effect on the tendency of users to create protest actions. However, at the local level, no positive and significant impact on the protest action has been observed. Also, the results showed; Among the five investigated factors in order to explain the tendency to protest action in the civil protests of 1401, the environment and then the beliefs have the highest factor load.

Keywords: Virtual space, social networks, civil protests, activism.

1. Corresponding author: Department of Communication Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

modir.mba3@gmail.com

2. Assistant Professor, Tehran East Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3. Department of Management, Faculty of Humanities, Torbat Heydarieh Branch, Islamic Azad University, Torbat Heydarieh, Iran

Cite this Paper: Rastegar, A.A & Rasouli, S.N. (2024). Analysis of the levels of influence of social networks on the tendency of users to act in protest (case study: protests of 1401). *Crisis Management Studies*, 16(3), 91–118.

Publisher: Imam Hussein University **Authors**

This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) (CC BY 4.0) .

تحلیل سطوح تأثیر گذاری شبکه‌های اجتماعی بر گرایش کاربران به کنش اعتراضی (مطالعه موردی: اعتراضات سال ۱۴۰۱)

مهدی حاجی احمدی^{۱*} | نازنین ملکیان^۲ | سید رسول حسینی^۳

دوره شانزدهم
پاییز ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۰۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۴/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۰۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۶/۳۱

صص: ۹۱-۱۱۸

شابا چاپی: ۲۰۰۸-۳۵۶۴

الکترونیکی: ۲۶۴۵-۵۲۸۵

چکیده

پژوهش حاضر درصدد است؛ ضمن مطالعه تأثیرات شبکه‌های اجتماعی بر گرایش کاربران به کنش اعتراضی، به ریشه یابی علل و عوامل شکل‌گیری کنش‌های اعتراضی و تعیین بار عاملی هر یک از عوامل در بروز و ظهور کنش‌های اعتراضی در جامعه آماری پژوهش بپردازد. پژوهش حاضر از حیث روش، از نوع کمی و از نظر هدف کاربردی است، که در یک فرآیند پیمایشی با رویکرد استقرایی انجام شده است. جامعه پژوهش، دانشجویان دانشگاه تهران بوده و جهت تعیین حجم نمونه، با توجه به مشخص بودن حجم جامعه از فرمول تعیین حجم نمونه کوکران استفاده شده است. بنابراین، حجم نمونه ۳۸۴ تعیین شد، که بصورت تصادفی ساده در بین جامعه آماری توزیع شده است. ابزار گردآوری داده، پرسشنامه محقق ساخته است که در مقیاس لیکرت طراحی شده و پایایی آن بوسیله آلفای کرونباخ با ضریب ۰/۸۵۳ مورد تأیید قرار گرفته است. جهت تحلیل داده‌ها از برازش مدل اندازه‌گیری متغیرهای نهفته پژوهش و آزمون روابط بین متغیرهای نهفته در قالب تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل مدل ساختاری با استفاده از نرم افزار Amos استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد؛ شبکه‌های اجتماعی در سطوح میّی و فراملی بر گرایش کاربران بر ایجاد کنش اعتراضی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند. لیکن، در سطح محلی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کنش اعتراضی مشاهده نشده است. همچنین، نتایج نشان داد؛ در میان پنج عامل مورد بررسی در راستای تبیین گرایش به کنش اعتراضی در اعتراضات مدنی سال ۱۴۰۱ محیط و سپس باورها دارای بیشترین بار عاملی بوده اند.

کلیدواژه‌ها: فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی، اعتراضات مدنی، کنشگری.

۱. نویسنده مسئول: گروه علوم ارتباطات، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

modir.mba3@gmail.com

۲. استادیار، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳. گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران.

استناد: حاجی احمدی، مهدی، ملکیان، نازنین، حسینی، سید رسول (۱۴۰۳)، تحلیل سطوح تأثیر گذاری شبکه‌های اجتماعی

بر گرایش کاربران به کنش اعتراضی (مطالعه موردی: اعتراضات سال ۱۴۰۱)، *مطالعات مدیریت بحران*، ۱۶(۳)، ۹۱-۱۱۸.

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع) نویسندگان

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY-NC) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه

حقیقت این است که ما بیش از هر زمان دیگری در عصر تغییر زندگی می‌کنیم و آنچه زمینه ساز تغییرات شگرف در این برهه از تاریخ گردیده و آن را واجد اهمیت فوق العاده نموده، دستاوردهای نوپدید فناورانه اطلاعات و ارتباطات است. از این رو، ارتباطات هسته اصلی سیاست و مشارکت در جوامع است (دی لندچر و همکاران^۱، ۲۰۲۰) و یکی از دستاوردهای فناورانه عصر نوین که به ارتباطات را گسترش داده و دچار دگرگونی نموده، شبکه‌های اجتماعی است (کومان و کمسیو^۲، ۲۰۱۶). شبکه‌های اجتماعی به سرعت در سطح جهان توسعه پیدا کرد و منجر به کاهش نفوذ و سیطره دولت‌ها در مکانیسم تبادل اطلاعات گشته است (سردارنیا و البرزی، ۱۴۰۲). به گونه‌ای که شبکه‌های اجتماعی به هر فردی که به اینترنت دسترسی دارد اجازه می‌دهد محتوا ایجاد نماید، پیام‌رسانی نموده و محدودیت‌های دولتی را زیرپا گذارد (شاهی و عبده تبریزی^۳، ۲۰۲۰). مهمتر از همه، رسانه‌های اجتماعی به ابزاری موثر در بسیج نمودن آحاد مردم برای موضوعات مختلفی نظیر تغییر سیاست، پروژه‌های بشردوستانه، و... تبدیل شده‌اند. تحول رسانه‌های اجتماعی، در جنبش‌های اعتراضی و ناآرامی‌های عمومی تأثیرگذار بوده است (طرفدار و کجال رای^۴، ۲۰۲۱). اگرچه منابع خبری سنتی، نقش حیاتی در به اشتراک گذاری جزئیات اعتراضات برای جوامع و دولت‌ها داشته‌اند، اما امروزه اشکال جدید رسانه‌های اجتماعی، در پوشش خبری این رویدادها نقش دارند (هرسیچ و ربیعی نیا، ۱۴۰۲). بدین ترتیب، گروه‌های معترض منابعی برای ایجاد و حفظ تیم‌های ارتباطی قوی، تخصیص می‌دهند تا اهداف آنها در سطح ملی و بین‌المللی در سراسر پلتفرم‌ها به اشتراک گذاشته شده و مورد بحث قرار می‌گیرد (براتعلی پور و امانی، ۱۳۹۶). همچنین شبکه‌های مجازی به ابزاری مفید برای نظارت بر تظاهرات و ایجاد سطح بی‌سابقه‌ای از شفافیت، ارزیابی دخالت پلیس و ارتش و ارائه فیلم زنده از رویدادها تبدیل شده‌اند (انیکولوپوف و همکاران^۵، ۲۰۲۰). در اعتراض‌های مدنی، دولت‌ها با روش‌های ارتباطی جدید و جریان‌های اطلاعاتی که قابلیت کنترل ندارند، تهدید می‌شوند (لامورایوس و

1 De Landtcheer et al

2 Coman & Cmeciu

3 Shahi & Abdoh-Tabrizi

4 Tarafdar & Kajal Ray

5 Enikolopov et al

سارایو^۱، ۲۰۱۹). با این حال، برای مقابله با این تلاش‌ها، سیاستمداران، استراتژی‌هایی را برای جلوگیری از ارسال محتوایی با پیام‌های آسیب‌زا توسط شهروندان بکار گرفته‌اند (جوست و همکاران^۲، ۲۰۱۸). دولت‌ها در این شرایط از ورود روزنامه‌نگاران خارجی و پوشش خبری اعتراضات مدنی ممانعت نموده و ارتباط بین شهروندان خود و دنیای خارج را از طریق اینترنت قطع می‌نمایند (بارنت^۳، ۲۰۱۹). با این حال، نمی‌توان انکار کرد که رسانه‌های اجتماعی بیش از هر زمان دیگری در یک جنبش اعتراضی نقش داشته‌اند. اولسون^۴ (۲۰۱۶) نشان داد که رسانه‌های سنتی و رسانه‌های اجتماعی به هم وابسته هستند، این بدان معناست که کسانی که از طریق رسانه‌های سنتی تولید محتوا می‌کنند، برای کسب اطلاعات به رسانه‌های اجتماعی نگاه می‌کنند و بالعکس؛ رسانه‌های اجتماعی برای برهم زدن دولت‌های سرکوبگر و سیاست‌های سرکوبگرانه در سراسر جهان کار کرده‌اند، زیرا مردم از رسانه‌های اجتماعی برای دور زدن رسانه‌های سنتی و سازمان‌دهی اعتراضات و تجمع‌های حضوری استفاده کرده‌اند (هابسون^۵، ۲۰۱۶). رسانه‌های اجتماعی همچنین دارای ابزارهایی هستند که استراتژی‌های جدید و مدرنی را برای استفاده در اعتراضات و تظاهرات بکار ببرند (شاهی و عبده تبریزی، ۲۰۲۰). بر این اساس، پژوهش حاضر درصدد است؛ ضمن مطالعه تأثیرات شبکه‌های اجتماعی بر گرایش کاربران به کنش اعتراضی، به ریشه‌یابی علل و عوامل شکل‌گیری کنش‌های اعتراضی، به ریشه‌یابی علل و عوامل ظهور کنش‌های اعتراضی و تعیین بار عاملی هر یک از عوامل در بروز و ظهور کنش‌های اعتراضی در جامعه آماری پژوهش پردازد.

اهداف و سوالات پژوهش

هدف پژوهش حاضر درصدد است؛ ضمن مطالعه تأثیرات شبکه‌های اجتماعی بر گرایش کاربران به کنش اعتراضی، به ریشه‌یابی علل و عوامل شکل‌گیری کنش‌های اعتراضی و تعیین بار عاملی هر یک از عوامل در بروز و ظهور کنش‌های اعتراضی در جامعه آماری پژوهش و همچنین تأثیرات شبکه‌های اجتماعی در سطوح مختلف محلی، ملی و فراملی پردازد. بنابراین، سوالات پژوهش به شرح ذیل می‌باشد؛

1 Lamoureaux & Sureau

2 Jost et al

3 Barnett

4 Olson

5 Hobson

شبکه‌های اجتماعی مجازی در بروز کنش اعتراضی چه نقشی دارند؟
تأثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی در بروز و ظهور کنش‌های اعتراضی در سطوح مختلف
محلی، ملی و فراملی به چه نحوی است؟

مبانی نظری پژوهش

شبکه‌های اجتماعی و جامعه شبکه ای

شبکه اجتماعی، یک ساختار اجتماعی است که از گروه‌هایی که عموماً فردی یا سازمانی هستند، تشکیل شده است و توسط یک یا چند نوع از وابستگی به هم متصل هستند. شبکه‌های اجتماعی در بستر یک جامعه اطلاعاتی یا شبکه ای، کارکرد موثر شبکه را تصویر می‌کند و با نگاهی دقیق‌تر، جامعه ترکیبی است از شبکه‌های متعدد (اعم از شبکه‌های میان سازمانی، شبکه درون سازمانی، شبکه‌های شخصی، شبکه‌های رایانه‌ای و ...). لذا این اطلاعات می‌تواند به عنوان بستر مناسبی برای نظارت نیز مورد استفاده قرار گیرند (اسکات^۱، ۲۰۱۱). برخی شبکه‌های اجتماعی را سرویس‌های شبکه محوری می‌دانند، که به افراد اجازه می‌دهند تا برای خود نمایه‌ای شخصی یا نیمه‌شخصی درون یک فضای مرتبط ایجاد نمایند و با جمعی از دیگر کاربران آن سیستم ارتباط برقرار نموده و دامنه ارتباطی آنها را از نظر بگذرانند (بوید و الیسون^۲، ۲۰۰۷).

جامعه شبکه‌ای جامعه ای است که در آن کاربردهای فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی در زمره بدیهیات قرار گرفته است و در عوض عوامل تحدید کننده و تحریک کننده این فناوری‌ها مورد توجه است. در این جوامع ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات، به عنوان سکوها و اهرم‌هایی برای تغییرات اجتماعی مدنظرند (جانسن و همکاران^۳، ۲۰۲۱). در جامعه شبکه‌ای، علاوه بر اینکه داده‌ها و اطلاعات در بانک‌های اطلاعاتی وجود دارند، در میان مردم هم جریان می‌یابند و بر زندگی روزمره آنها اثر می‌گذارند. وی معتقد است، وابستگی متقابل میان سازماندهی فضایی در مناطق و توانایی تولید دانش یکی از موضوعات اساسی جامعه شبکه‌ای است (تامی^۴، ۲۰۰۴).

1 scot
2 Boyd &Ellison
3 Jenzen et al
4 tommy

شبکه‌ها ریخت اجتماعی جدید جوامع ما را تشکیل می‌دهند، و گسترش منطق شبکه‌ای تغییرات چشم‌گیری در عملیات و نتایج فرایندهای تولید، تجربه، قدرت و فرهنگ ایجاد می‌کند. در حالی که شکل شبکه‌ای سازمان اجتماعی در دیگر زمان‌ها و مکان‌ها نیز وجود داشته است، پارادایم نوین تکنولوژی اطلاعات بنیان مادی گسترش فراگیر آن را در سرتاسر ساختار اجتماعی ایجاد می‌کند. این منطق شبکه‌ای عزمی اجتماعی ایجاد می‌کند که مرتبه‌ی آن از سطح منافع اجتماعی به خصوصی که از طریق شبکه‌ها بیان شده‌اند فراتر است: قدرت جریان‌ها از جریان‌های قدرت پیشی می‌گیرد (پیرو و همکاران^۱، ۲۰۲۱). غیبت یا حضور در شبکه و پویایی هر شبکه در برابر دیگر شبکه‌ها، منابع حیاتی سلطه و تغییر در جامعه‌ی ما هستند: جامعه‌ای که به این ترتیب می‌توان آن را به درستی جامعه‌ی شبکه‌ای نامید که ویژگی آن برتری ریخت اجتماعی بر کنش اجتماعی است (کاستلز^۲، ۲۰۰۵).

مانوئل کاستلز (۲۰۰۰) شبکه را مجموعه‌ای از نقاط اتصال یا گره‌های به هم پیوسته تعریف می‌کند. از نظر کاستلز شبکه‌ها ریخت اجتماعی جدید جوامع ما را تشکیل می‌دهند و گسترش منطق شبکه‌ای تغییرات چشمگیری در عملیات و نتایج فرایندهای تولید تجزیه قدرت و فرهنگ ایجاد می‌کند (هرسیچ و ربیعی نیا، ۱۴۰۲). شبکه‌ها ساختارهایی باز هستند که می‌توانند بدون محدودیت گسترش یابند و نقاط شاخص جدیدی را در درون خود پذیرا شوند (مهدی زاده، ۱۳۹۱) کاستلز با تأکید بر تغییراتی که فناوری‌های نوین ارتباطات و اطلاعات پدید آورده است، قدرت و حوزه کارکرد شبکه‌ها را در قالب «نظریه جامعه شبکه‌ای» تحلیل می‌کند. او در تعریف جامعه شبکه‌ای از منطق شبکه و آثار اجتماعی آن آغاز می‌کند که در آن قدرت جریان‌ها از جریان‌های قدرت پیشی می‌گیرد. غیبت یا حضور در شبکه و پویایی هر شبکه در برابر دیگر شبکه‌ها، منابع حیاتی سلطه و تغییر در جامعه ما هستند، جامعه‌ای که به این ترتیب می‌توان آن را به درستی جامعه شبکه‌ای نامید و ویژگی آن برتری ریخت اجتماعی بر کنش اجتماعی است (کاستلز، ۲۰۰۵). فناوری اطلاعات توان بشر را در غلبه بر محدودیت‌های مکانی و زمانی افزایش می‌دهد. در تحلیل مکان کاستلز اعتقاد دارد که ما از فضاهای قدیمی ایستای یکنواخت با هویت ثابت و کار ویژه تک‌بعدی خارج شده و وارد فضای جریان‌ها شده‌ایم (بارنت، ۲۰۱۹)

1 Piro

2 Castells

کاستلز با اشاره به بر ساخت هویت مقاومت در جامعه شبکه‌ای که هم ناشی از ارتباطات است و هم متکی به آن از مفهوم جدیدی به نام ارتباط جمعی خودانگیز^۱ یاد می‌کند؛ مفهومی که ناشی از توسعه شبکه‌های افقی و تعاملی در ارتباطات است. ارتباطاتی که به لحاظ اجتماعی در پیوند با جریانهای مقاومت است (اولسون، ۲۰۱۶). تمایل روزافزون رسانه‌های مشارکتی به صورت‌های اینترنتی ارتباط، در واقع بیانگر پیدایش شکل جدیدی از ارتباطات اجتماعی شده است. ارتباطات خود گزین در محتوا «خود تولید»، در پخش «خود گردان» و در دریافت توسط جمع «خود انتخاب» می‌شود و به باور کاستلز ارتباطات خود گزین به پیدایش رسانه‌ای خارق‌العاده برای جنبش‌های اجتماعی و جریانهای اعتراضی منجر می‌شوند تا به واسطه آن به استقلال لازم دست یابند و در مقابل نهادهای جامعه با روشهای خود بایستند (کاستلز، ۲۰۰۷).

کنشگری

کنشگری یا اکتیویسم به فعالیتهای گوناگون در عرصه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی زیست محیطی و غیره معطوف می‌شود که با هدف ایجاد تغییر در این سامانه‌ها انجام می‌گیرد. فعالیتهای مرتبط با کنشگری گستره وسیعی دارند و از نوشتن نامه‌های سرگشاده به مسوولان و رسانه‌ها تا برگزاری کارزارهای سیاسی، بایکوت اقتصادی، راهپیمایی خیابانی، اعتصاب، تحصن و اعتصاب غذا را در بر می‌گیرند. برخی از کنشگران تلاش می‌کنند تا به جای اعمال فشار بر دولت‌ها برای تغییر و بازنگری در قوانین، مردم را نیز به تغییر رفتارشان ترغیب کنند (شاول^۱، ۲۰۱۱).

پیشینه پژوهش

در سالهای اخیر پژوهش‌های زیادی در ایران و جهان در خصوص تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر کاربران و جوامع صورت گرفته است که در ادامه به برخی از آنها اشاره خواهیم داشت؛

جدول ۱- پیشینه پژوهش

نویسنده و سال انتشار	عنوان	نتایج
پانوار ^۲ (۲۰۲۳)	جنبش‌های اعتراضی،	رسانه‌های اجتماعی جنبش‌های اعتراضی را هدایت

1 Shaw

2- Panwar Kanika

مطالعات مدیریت بحران

نویسنده و سال انتشار	عنوان	نتایج
	رسانه‌های اجتماعی و نقش نیروی انتظامی	نمی‌کنند، بلکه به آن‌ها شتاب می‌دهند و کاربران شبکه‌های اجتماعی با هشتگ‌های اعتراضی، شایعات و گاه‌اوقات اطلاعات ساختگی در تولید و توزیع سریع فایل‌های صوتی و تصویری آنلاین نقش داشته‌اند.
اووالاکا ^۱ (۲۰۲۲)	رسانه‌های اجتماعی به‌عنوان وسیله همبستگی در اعتراضات ۲۰۲۰ در نیجریه	نتایج وجود رابطه‌ای بین سهولت استفاده معترضان از پلتفرم رسانه‌های اجتماعی و استفاده آن‌ها از چنین پلتفرم‌هایی در طول اعتراضات را نشان داد
ایتزاکف و دیماری ^۲ (۲۰۲۲)	نگرش‌ها در زمینه بین فردی: ایمنی روانی به عنوان مسیری برای تغییر نگرش	شبکه‌های اجتماعی می‌توانند امنیت روانی را افزایش دهند و درون‌نگری بازتابی را افزایش و پردازش دفاعی را کاهش دهند. که این موضوع بر نوع کنش افراد تأثیر می‌گذارد.
برانکو ^۳ و همکاران (۲۰۲۱)	رسانه‌های اجتماعی به عنوان استراتژی برای جنبش‌های اعتراضی در عصر کنترل دولت‌ها	نتایج نشان داد که فناوری رسانه‌های اجتماعی سطح بی‌سابقه‌ای از شفافیت را ایجاد کرده است که اجازه می‌دهد بی‌عدالتی‌های اعمال شده توسط دولت‌ها در پلتفرمی بین‌المللی به اشتراک گذاشته شود. این امر در نهایت منجر به انتقال قدرت به مردم در مواقع ناآرامی و اعتراضات اجتماعی شده است.
علی قلیف ^۴ و همکاران (۲۰۱۸)	نقش شبکه‌های اجتماعی در دولت الکترونیک: خطرات و تهدیدات	اذعان کرده‌اند که رواج شبکه‌های اجتماعی در میان کاربران امکان تبدیل مدیریت دولتی به شکل حکومت باز و تغییر روابط دولت و شهروندان را فراهم می‌کنند.
هرسیچ و ربیعی نیا (۱۴۰۲)	الگوی شکل‌گیری جنبش‌های اعتراضی با تأکید بر نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی	نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی در قالب سه مضمون کلی «هنجارسازی»، «بسیج و سازمان‌دهی» و «واکنش میدانی»، بر جنبش‌های اعتراضی تأثیر می‌گذارد.

1- Uwalaka Temple

2- Itzhakov & DeMarree

3- Palmieri Branco

4- Rasim Alguliyev

نویسنده و سال انتشار	عنوان	نتایج
عبدالرحمانی و همکاران (۱۴۰۰)	بررسی رابطه کاربری پیام‌های فضای مجازی با گرایش به اغتشاشات	اذعان داشته‌اند که افزایش مطالبات اجتماعی، ترغیب مردم، حمایت بین‌المللی از معترضان، بزرگ‌نمایی، سیاه نمایی و انتشار اخبار دروغین و شایعات با گرایش به اغتشاشات ارتباط دارد.
رضازاده (۱۳۹۹)	نقش رسانه‌های اجتماعی در اعتراضات سیاسی ایران طی سال‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۷-۲۰۱۹	نتایج این پژوهش نشان داد که توئیتر و فیسبوک نقش مهمی در اتحاد مردم برای مستندسازی وقایع و به اشتراک گذاشتن آنها با رسانه‌های غربی داشته‌اند.
خانیک، حجیر (۱۳۹۷)	نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در توسعه جامعه مدنی ایران	بر اساس نتایج این مطالعه چالش‌های شبکه‌های اجتماعی در ایران شامل؛ کارکرد اخبار نادرست و شایعه، سرریزی اطلاعات، انبوه خلق مجازی، حباب گفتگو، وجود همبستگی کاذب، درگیری در فضای مجازی و دور شدن از فعالیت مدنی واقعی، تخریب حریم خصوصی فعالان مدنی، غلبه مشارکت مجازی و ابزار ارائه و خودنمایی می‌باشد.

با توجه به گسترش روزافزون استفاده از شبکه‌های مجازی و نقش پررنگ این تکنولوژی در اعتراضات بخصوص در سال ۱۴۰۱ و نیز فقدان مطالعات کاربردی در ایران در زمینه موضوع، ضرورت و خلأ وجود مطالعه و پژوهش کاربردی در این زمینه احساس گردید. همچنین پژوهش‌های صورت گرفته در ایران و دیگر کشورها عموماً به یک یا دو بعد در این موضوع اشاره دارند. بنابراین این پژوهش سعی دارد تا با تحلیل سطوح مختلف به بررسی موضوع پردازد.

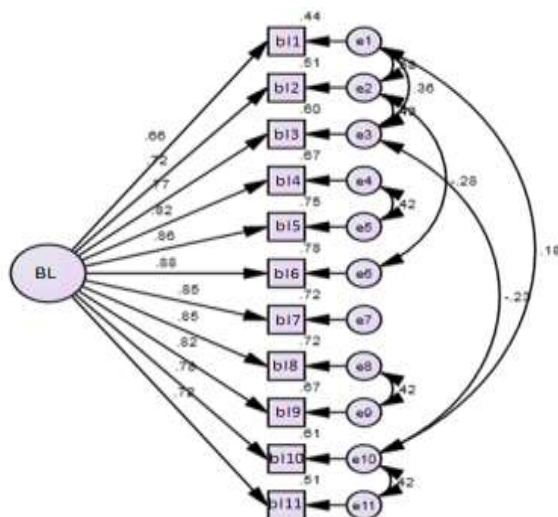
روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از حیث روش، از نوع کمی و از نظر هدف کاربردی است، که در یک فرآیند پیمایشی با رویکرد استقرایی انجام شده است که بیشترین مناسبت را در پاسخگویی به پرسش‌های چستی و تا حدی چرایی دارد. نقطه شروع در این استراتژی «گردآوری داده» و هدف اصلی آن، کشف قانونمندی حاکم بر زندگی اجتماعی می‌باشد (Beliki, 2004). بر این اساس، مدل تحلیلی به منظور تاثیر گذاری شبکه‌های اجتماعی بر گرایش به کنش اعتراضی در سال ۱۴۰۱ را مد نظر قرار داده است. جامعه پژوهش پیش رو دانشجویان دانشگاه تهران هستند. جهت تعیین حجم نمونه، با توجه به مشخص بودن حجم جامعه از فرمول تعیین حجم نمونه کوکران استفاده شده است. بنابراین، حجم نمونه ۳۸۴ تعیین شد، که بصورت تصادفی ساده در بین جامعه آماری توزیع شده است. ابزار گردآوری داده، پرسشنامه محقق ساخته است که در مقیاس لیکرت طراحی شده و پایایی آن بوسیله آلفای کرونباخ با ضریب ۰/۸۵۳ مورد تأیید قرار گرفته است. جهت تحلیل داده‌ها از برازش مدل اندازه‌گیری نهفته پژوهش و آزمون روابط بین متغیرهای نهفته در قالب تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل مدل ساختاری با استفاده از نرم افزار Amos استفاده شده است. متغیر "گرایش به کنش اعتراضی" به عنوان متغیر وابسته پژوهش، بر اساس پنج مولفه اصلی؛ «باورها»، «تجارب»، «منافع»، «شخصیت» و «محیط» و ۴۴ شاخص/نشانگر مورد سنجش قرار گرفت و نهایتاً تأثیرات آن در سه سطح محلی، ملی و فراملی مورد بررسی و آزمون قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

مدل اندازه‌گیری باورها

متغیر نهفته باورها توسط ۱۱ نشانگر (b11 تا b111) مورد سنجش قرار گرفت و این نشانگرها بوسیله تحلیل عاملی تأییدی مورد آزمون قرار گرفت. مدل اندازه‌گیری باورها با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده، شاخص‌های برازندگی و مقدار t و شاخص‌های روایی و پایایی متغیر مکنون باورها ناشی از انجام تحلیل عاملی تأییدی (CFA) در ادامه تشریح شده است.

شکل ۱- مدل اندازه‌گیری باورها با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده

با توجه به مقدار گزارش شده شاخص‌های برازندگی، مشاهده می‌شود که داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی و زیربنای نظری متغیر مکنون باورها سازگاری دارند. بنابراین، مدل اندازه‌گیری متغیر باورها پژوهش برآزش مناسبی دارند و این بیانگر همسو بودن نشانگرها با سازه‌های نظری پژوهش است. علاوه بر این، مشاهده می‌شود که مقدار t همه ضریب‌های مسیر بین نشانگرها و متغیر مکنون باورها بالاتر از $1/96$ می‌باشند و برای متغیر باورها شاخص‌های α ، CR و AVE مقادیر بالا و مناسبی دارند. بنابراین، می‌توان اظهار کرد که تمامی نشانگرهای مورد استفاده برای سنجش متغیر مکنون باورها، به درستی گزینش شده‌اند و روایی و پایایی آن‌ها نیز مورد تایید است.

جدول ۲- مقدار معیار و گزارش شده شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری باورها

شاخص‌ها	X^2/df	GFI	TLI	IFI	CFI	RMSEA	RMR
مقدار معیار	< 3	$> 0/90$	$> 0/90$	$> 0/90$	$> 0/90$	$< 0/08$	$< 0/10$
مقدار گزارش شده	۲/۲۲	۰/۹۱	۰/۹۵	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۰۸۰	۰/۰۴۵

حال پس از برآورد مطلوبیت و روایی نشانگرهای تبیین کننده باورها، با استفاده از محاسبه ضریب مسیر سهم هر یک از نشانگرها و در نهایت سهم مولفه باورها را در رابطه بین متغیر مستقل و وابسته پژوهش تبیین می‌نماییم.

جدول ۳- خلاصه اطلاعات مدل اندازه‌گیری باورها

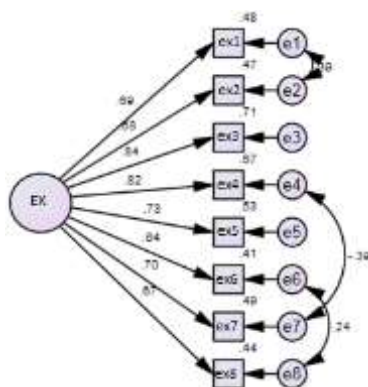
α	CR	AVE	T	خطای استاندارد	ضریب مسیر استاندارد شده	شاخص	سازه
۰/۹۵	۰/۸۲	۰/۷۸	-	-	۰/۶۶	احساس فقر و تحقیر شدن (bl1)	باورها (BL)
			۱۲/۱۰**	۰/۰۹	۰/۷۲	عدم وجود فرصت‌های برابر (bl2)	
			۱۰/۴۵**	۰/۱۱	۰/۷۷	تبعیض و تشدید نابرابری اجتماعی (bl3)	
			۸/۸۸**	۰/۱۵	۰/۸۲	انتصابات ناعادلانه سیاسی (bl4)	
			۹/۲۸**	۰/۱۵	۰/۸۶	انسداد اجتماعی (bl5)	
			۹/۴۳**	۰/۱۶	۰/۸۸	بی‌عدالتی در انتصابات (bl6)	
			۹/۱۷**	۰/۱۵	۰/۸۵	فساد مالی مسئولان (bl7)	
			۹/۱۶**	۰/۱۵	۰/۸۵	شعارزدگی اقتصادی (bl8)	
			۸/۸۹**	۰/۱۵	۰/۸۲	خویشاوند سالاری (bl9)	
			۹/۳۳**	۰/۱۴	۰/۷۸	ناکارآمدی مسئولان (bl10)	
۷/۹۳**	۰/۱۷	۰/۷۲	محافظه‌کاری مسئولین و بی‌اعتمادی (bl11)				

** معنی‌داری در سطح یک درصد

با توجه به نتایج حاصله، بی‌عدالتی در انتصابات، انسداد اجتماعی، فساد مالی مسئولان و شعارزدگی اقتصادی بالاترین ضرایب مسیر را داشته و از عوامل مهم اندازه‌گیری باورها هستند و احساس فقر و تحقیر شدن، عدم وجود فرصت‌های برابر، محافظه‌کاری مسئولین و بی‌اعتمادی مردم کمترین اهمیت را در مولفه باورها داشته‌اند.

مدل اندازه‌گیری تجارب قبلی

متغیر نهفته تجارب توسط هشت نشانگر (ex1 تا ex8) مورد سنجش قرار گرفت و این نشانگرها بوسیله تحلیل عاملی تأییدی مورد آزمون قرار گرفت. مدل اندازه‌گیری باورها با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده، شاخص‌های برازندگی و مقدار t و شاخص‌های روایی و پایایی متغیر مکنون باورها ناشی از انجام تحلیل عاملی تأییدی (CFA) در ادامه تشریح شده است.

شکل ۲- مدل اندازه‌گیری تجارب با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده

با توجه به مقدار گزارش شده شاخص‌های برازندگی، مشاهده می‌شود که داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی و زیربنای نظری متغیر مکنون تجارب قبلی سازگاری دارند. بنابراین، مدل اندازه‌گیری متغیر تجارب برازش مناسبی دارند و این بیانگر همسو بودن نشانگرها با سازه‌های نظری پژوهش است.

علاوه بر این، مشاهده می‌شود که مقدار t همه ضرایب‌های مسیر بین نشانگرها و متغیر مکنون تجارب بالاتر از $1/96$ می‌باشند و برای متغیر تجارب شاخص‌های α ، CR و AVE مقادیر بالا و مناسبی دارند. بنابراین، می‌توان اظهار کرد که تمامی نشانگرهای مورد استفاده برای سنجش متغیر مکنون تجارب، به درستی گزینش شده‌اند و روایی و پایایی آن‌ها نیز مورد تایید است.

جدول ۴- مقدار معیار و گزارش شده شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری تجارب

شاخص‌ها	X2/df	GFI	TLI	IFI	CFI	RMSEA	RMR
مقدار معیار	< 3	> 0/90	> 0/90	> 0/90	> 0/90	< 0/08	< 0/10
مقدار گزارش شده	1/78	0/95	0/96	0/97	0/97	0/072	0/024

حال پس از برآورد مطلوبیت و روایی نشانگرهای تبیین کننده «تجارب»، با استفاده از محاسبه ضریب مسیر سهم هر یک از نشانگرها و در نهایت سهم مولفه «تجارب» را در رابطه بین متغیر مستقل (شبکه‌های اجتماعی) و وابسته (بروز کنش اعتراضی) پژوهش تبیین می‌نماییم.

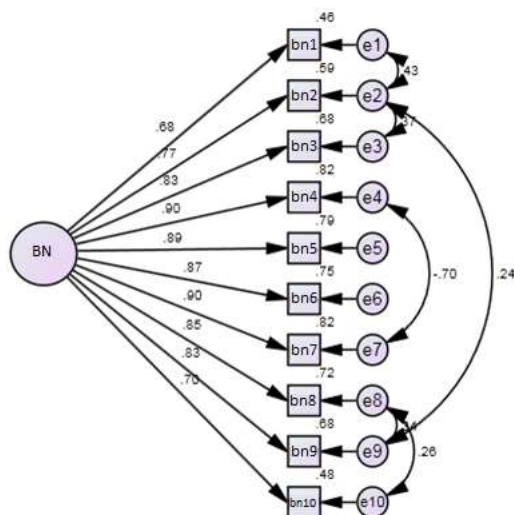
جدول ۵- خلاصه اطلاعات مدل اندازه‌گیری تجارب

α	CR	AVE	T	خطای استاندارد	ضریب مسیر استاندارد شده	شاخص	سازه
۰/۸۹	۰/۷۹	۰/۷۴	-	-	۰/۶۹	وعده‌های بدون عمل (ex1)	تجارب (EX)
			۱۰/۰۴**	۰/۰۹	۰/۶۸	بی توجهی به زندگی مردم (ex2)	
			۹/۴۸**	۰/۱۴	۰/۸۴	سیاست‌های نامتعادل و بی ثبات (ex3)	
			۹/۰۶**	۰/۱۴	۰/۸۲	اولویت‌گذاری‌های نادرست (ex4)	
			۸/۳۰**	۰/۱۴	۰/۷۳	تورم و گرانی (ex5)	
			۷/۲۹**	۰/۱۵	۰/۶۴	عدم دسترسی به امکانات رفاهی (ex6)	
			۷/۸۰**	۰/۱۴	۰/۷۰	شهرت و اخذ تابعیت سایر کشورها (ex7)	
			۷/۶۱**	۰/۱۵	۰/۶۷	گرایش‌های سیاسی خاص (ex8)	

** معنی‌داری در سطح یک درصد

مدل اندازه‌گیری منافع

متغیر نهفته منافع توسط ۱۰ نشانگر (bn1 تا bn10) مورد سنجش قرار گرفت، که این نشانگرها بوسیله تحلیل عاملی تأییدی مورد آزمون قرار گرفت. در ذیل، مدل اندازه‌گیری باورها با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده، شاخص‌های برازندگی و مقدار t و شاخص‌های روایی و پایایی متغیر مکنون باورها ناشی از انجام تحلیل عاملی تأییدی (CFA) تشریح شده است.

شکل ۳- مدل اندازه‌گیری منافع با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده

با توجه به مقدار گزارش شده شاخص‌های برازندگی مشاهده می‌شود که داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی و زیربنای نظری متغیر مکنون منافع سازگاری دارند. بنابراین، مدل اندازه‌گیری متغیر منافع پژوهش برازش مناسبی دارند و این بیانگر همسو بودن نشانگرها با سازه‌های نظری پژوهش است. علاوه بر این، با توجه به و نتایج ارایه شده در؛ مشاهده می‌شود که مقدار t همه ضریب‌های مسیر بین نشانگرها و متغیر مکنون منافع بالاتر از $1/96$ می‌باشند و برای متغیر منافع شاخص‌های α ، CR و AVE مقادیر بالا و مناسبی دارند. بنابراین، می‌توان اظهار کرد که تمامی نشانگرهای مورد استفاده برای سنجش متغیر مکنون منافع، به درستی گزینش شده‌اند و روایی و پایایی آن‌ها نیز مورد تایید است.

جدول ۶- مقدار معیار و گزارش شده شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری منافع

RMR	RMSEA	CFI	IFI	TLI	GFI	X^2/df	شاخص‌ها
< ۰/۱۰	< ۰/۰۸	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	< ۳	مقدار معیار
۰/۰۱۷	۰/۰۷۶	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۷	۰/۹۴	۲/۱۰	مقدار گزارش شده

مطالعات مدیریت بحران

حال پس از برآورد مطلوبیت و روایی نشانگرهای تبیین کننده «منافع»، با استفاده از محاسبه ضریب مسیر سهم هریک از نشانگرها و در نهایت سهم مولفه «منافع» را در رابطه بین متغیر مستقل (شبکه های اجتماعی) و وابسته (بروز کنش اعتراضی) پژوهش تبیین می نماییم.

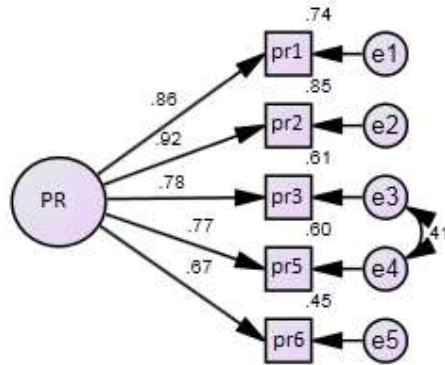
جدول ۷- خلاصه اطلاعات مدل اندازه گیری منافع

α	CR	AVE	T	خطای استاندارد	ضریب مسیر استاندارد شده	شاخص	سازه
۰/۹۵	۰/۸۴	۰/۷۳	-	-	۰/۶۸	شغل (bn1)	منافع (BN)
			۱۱/۶۳**	۰/۰۹	۰/۷۷	مسکن (bn2)	
			۹/۵۰**	۰/۱۲	۰/۸۳	درآمد (bn3)	
			۱۰/۲۲**	۰/۱۲	۰/۹۰	سربازی (bn4)	
			۱۰/۱۶**	۰/۱۱	۰/۸۹	نیاز جنسی (bn5)	
			۹/۹۰**	۰/۱۲	۰/۸۷	امید به آینده (bn6)	
			۱۰/۲۰**	۰/۱۱	۰/۹۰	وضعیت تحصیل (bn7)	
			۹/۷۳**	۰/۱۰	۰/۸۵	محیط زیست (bn8)	
			۹/۵۰**	۰/۱۱	۰/۸۳	حجاب و پوشش (bn9)	
			۸/۱۲**	۰/۱۰	۰/۷۰	اوقات فراغت (bn10)	

** معنی داری در سطح یک درصد

مدل اندازه گیری شخصیت

متغیر نهفته شخصیت توسط پنج نشانگر (pr1 تا pr5) مورد سنجش قرار گرفت و با این پنج نشانگر وارد تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول شد. مدل اندازه گیری شخصیت با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده، شاخص های برازندگی و مقدار t و شاخص های روایی و پایایی متغیر مکنون شخصیت ناشی از انجام تحلیل عاملی تأییدی (CFA) در ادامه نمایش داده شده است.

شکل ۴- مدل اندازه‌گیری شخصیت با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده

با توجه به مقدار گزارش شده شاخص‌های برازندگی، مشاهده می‌شود که داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی و زیربنای نظری متغیر مکنون شخصیت سازگاری دارند. بنابراین، مدل اندازه‌گیری متغیر شخصیت پژوهش برازش مناسبی دارند و این بیانگر همسو بودن نشانگرها با سازه‌های نظری پژوهش است. علاوه بر این، با توجه به و نتایج ارایه شده در؛ مشاهده می‌شود که مقدار t همه ضریب‌های مسیر بین نشانگرها و متغیر مکنون شخصیت بالاتر از $1/96$ می‌باشند و برای متغیر شخصیت شاخص‌های α ، CR و AVE مقادیر بالا و مناسبی دارند. بنابراین، می‌توان اظهار کرد که تمامی نشانگرهای مورد استفاده برای سنجش متغیر مکنون شخصیت، به درستی گزینش شده‌اند و روایی و پایایی آن‌ها نیز مورد تایید است.

جدول ۸- مقدار معیار و گزارش شده شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری شخصیت

شاخص‌ها	X^2/df	GFI	TLI	IFI	CFI	RMSEA	RMR
مقدار معیار	< ۳	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	< ۰/۰۸	< ۰/۱۰
مقدار گزارش شده	۱/۳۰	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۴۴	۰/۰۰۸

حال پس از برآورد مطلوبیت و روایی نشانگرهای تبیین کننده «شخصیت»، با استفاده از محاسبه ضریب مسیر سهم هر یک از نشانگرها و در نهایت سهم مولفه «شخصیت» را در رابطه بین متغیر مستقل (شبکه‌های اجتماعی) و وابسته (بروز کنش اعتراضی) پژوهش تبیین می‌نماییم.

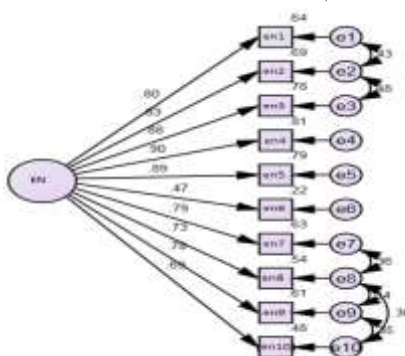
جدول ۹- خلاصه اطلاعات مدل اندازه‌گیری شخصیت

α	CR	AVE	T	خطای استاندارد	ضریب مسیر استاندارد شده	شاخص	سازه
۰/۹۰	۰/۸۸	۰/۸۳	-	-	۰/۸۶	هیجانان درونی (تردید، اضطراب و...) (pr1)	شخصیت (PR)
			۱۴/۶۷**	۰/۰۷	۰/۹۲	سن و جنسیت (pr2)	
			۱۱/۴۷**	۰/۰۸	۰/۷۸	مصرف مواد مخدر و مشروبات الکلی (pr3)	
			۱۱/۳۵**	۰/۰۷	۰/۷۷	سطح سواد و تحصیلات دانشگاهی (pr4)	
			۹/۲۳**	۰/۰۸	۰/۶۷	باورهای دینی (pr5)	

** معنی داری در سطح یک درصد

مدل اندازه‌گیری محیط

متغیر نهفته محیط توسط ۱۰ نشانگر (en1 تا en10) مورد سنجش قرار گرفت، که این نشانگرها بوسیله تحلیل عاملی تأییدی مورد آزمون قرار گرفت. در ذیل، مدل اندازه‌گیری باورها با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده، شاخص‌های برازندگی و مقدار t و شاخص‌های روایی و پایایی متغیر مکنون باورها ناشی از انجام تحلیل عاملی تأییدی (CFA) تشریح شده است.

شکل ۵- مدل اندازه‌گیری محیط با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده

با توجه به مقدار گزارش شده شاخص‌های برازندگی، مشاهده می‌شود که داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی و زیربنای نظری متغیر مکنون محیط سازگاری دارند. بنابراین، مدل اندازه‌گیری متغیر محیط‌پژوهش برازش مناسبی دارند و این بیانگر همسو بودن نشانگرها با سازه‌های نظری پژوهش است.

جدول ۱۰- مقدار معیار و گزارش شده شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری محیط

شاخص‌ها	X^2/df	GFI	TLI	IFI	CFI	RMSEA	RMR
مقدار معیار	< ۳	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	< ۰/۰۸	< ۰/۱۰
مقدار گزارش شده	۲/۴۰	۰/۹۲	۰/۹۵	۰/۹۷	۰/۹۶	۰/۰۷۷	۰/۰۴۲

علاوه بر این، در نتایج ارایه شده؛ مشاهده می‌شود که مقدار t همه ضریب‌های مسیر بین نشانگرها و متغیر مکنون محیط بالاتر از ۱/۹۶ می‌باشند و برای متغیر محیط شاخص‌های α ، CR و AVE مقادیر بالا و مناسبی دارند. بنابراین، می‌توان اظهار کرد که تمامی نشانگرهای مورد استفاده برای سنجش متغیر مکنون سرمایه طبیعی، به درستی گزینش شده‌اند و روایی و پایایی آن‌ها نیز مورد تایید است. حال پس از برآورد مطلوبیت و روایی نشانگرهای تبیین کننده «محیط»، با استفاده از محاسبه ضریب مسیر سهم هر یک از نشانگرها و در نهایت سهم مولفه «محیط» را در رابطه بین متغیر مستقل (شبکه‌های اجتماعی) و وابسته (بروز کنش اعتراضی) پژوهش تبیین می‌نماییم.

جدول ۱۱- خلاصه اطلاعات مدل اندازه‌گیری محیط

سازه	شاخص	ضریب مسیر استاندارد شده	خطای استاندارد	T	AVE	CR	α
منافع (EN)	رقابت با سایر کشورها (en1)	۰/۸۰	-	-	۰/۷۶	۰/۸۵	۰/۹۳
	سیاسی شدن فضای مجازی (en2)	۰/۸۳	۰/۰۶	۱۵/۴۷**			
	ضعف نهاد های فرهنگی (en3)	۰/۸۸	۰/۰۸	۱۲/۷۴**			
	بی‌اعتمادی عمومی (en4)	۰/۹۰	۰/۰۸	۱۳/۱۵**			
	پایگاه اجتماعی -	۰/۸۹	۰/۰۸	۱۲/۹۰**			

مطالعات مدیریت بحران

					اقتصادی (en5)
		۵/۹۳**	۰/۱۲	۰/۴۷	عضویت یا عدم عضویت در انجمن ها، سازمان ها، تشکل ها (en6)
		۱۱/۰۳**	۰/۰۸	۰/۷۹	تحرك نزولی اجتماعی در جامعه (en7)
		۹/۹۳**	۰/۰۸	۰/۷۳	عدم امید به اصلاح امور (en8)
		۱۰/۸۱**	۰/۰۸	۰/۷۶	افزایش خشونت اجتماعی (en9)
		۹/۱۹**	۰/۰۸	۰/۶۹	بحران های قبلی (en10)

** معنی داری در سطح ۰/۰۱

بررسی تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر بروز کنش اعتراضی در سطوح محلی، ملی و فراملی

جهت مقایسه، تأثیر متغیر مستقل (شبکه های اجتماعی مجازی) بر متغیر وابسته (بروز کنش اعتراضی) در سطوح محلی، ملی و فراملی، ابتدا برای هر یک از شرکت کنندگان نمرات پنج مولفه اصلی؛ «باورها»، «تجارب»، «منافع»، «شخصیت» و «محیط بر اساس پاسخ های مربوطه در پرسشنامه محاسبه و نمره ای در طیف ۱ تا ۱۰۰ برای هر یک از پاسخگویان محاسبه گردید. سپس بر اساس الگوی موثر و اثرگذار بر افراد از بین سطوح سه گانه مورد مقایسه به سه گروه مستقل تقسیم و تفاوت میانگین گروهها از طریق آزمون تحلیل واریانس ANOVA با هم مقایسه و مورد آزمون قرار گرفت.

جدول ۱۲- نتایج تحلیل واریانس جهت بررسی مقایسه میانگین گروهها

باورها	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8373.426	2	2791.142	23.030	.000
Within Groups	1052.950	145	6.343		
Total	9426.376	176			

تجارب	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
-------	----------------	----	-------------	---	------

■ تحلیل سطوح تاثیر گذاری شبکه‌های اجتماعی بر گرایش ...

Between Groups	7369.504	2	2456.501	10.643	.002
Within Groups	7328.520	255	44.148		
Total	14698.024	245			

منافع	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	3907.656	2	1302.552	12.042	.001
Within Groups	17955.220	145	108.164		
Total	21862.876	176			

شخصیت	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8600.768	2	430.038	7.534	.001
Within Groups	8505.020	149	57.081		
Total	17105.788	169			

محیط	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	8373.426	2	2791.142	24.030	.000
Within Groups	1052.950	145	6.343		
Total	9426.376	176			

همانگونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود؛ واریانس بین گروه‌ها نسبت به واریانس درون گروه‌ها سنجیده شده است. با توجه به اینکه میزان Sig. بین گروه‌ها از مقدار ۰.۰۵ کمتر است. پس می‌توان نتیجه گرفت که دلیل کافی برای رد فرض صفر در این پژوهش وجود دارد. به عبارت دیگر، افراد در گروه‌های سه‌گانه تفاوت معنی‌داری را به لحاظ میزان تأثیرگذاری شبکه‌های اجتماعی مجازی بر بروز کنش اعتراضی شاهد هستیم. به این معنی که، میزان تأثیرگذاری متغیر مستقل (شبکه‌های اجتماعی مجازی) بر متغیر وابسته (بروز کنش اعتراضی) در سطوح مختلف محلی، ملی و فراملی دارای تفاوت معناداری است و تأثیر این شبکه‌های بر مولفه‌های عامل بروز کنش اعتراضی شامل؛ «باورها»، «تجارب»، «منافع»، «شخصیت» و «محیط در هر یک از سطوح سه‌گانه مورد مقایسه، با تفاوت‌هایی همراه است، بطوری که در سطح ملی و فراملی این تأثیرات بیشتر و در سطوح محلی بسیار ناچیز بوده است.

مطالعات مدیریت بحران

در ادامه، برای روشن تر شدن تفاوت میزان تأثیر گذاری متغیر مستقل (شبکه های اجتماعی مجازی) بر متغیر وابسته (بروز کنش اعتراضی) در سطوح مختلف محلی، ملی و فراملی به تبیین نشانگرهای هر سطح و مقایسه آنها بر اساس ضریب مسیر استاندارد شده و نمره t پرداخته ایم، که نایج آن در جدول ذیل نشان داده شده است.

جدول ۱۳- مقایسه شاخص های تبیین گر سطوح محلی، ملی و فراملی

سازه	شاخص	ضریب مسیر استاندارد شده	خطای استاندارد	T
محلی	دوستان و آشنایان	۰/۵۵	۰/۱۷	۱/۴۰**
	خانواده و بستگان	۰/۶۴	۰/۰۶	۱۶/۹۴**
	همکاران	۰/۶۵	۰/۰۸	۱۳/۵۴**
	محلّه و همسایگان	۰/۵۴	۰/۰۸	۱۲/۳۲**
ملی	چهره های مشهور ورزشی	۰/۸۴	۰/۱۷	۱/۳۵**
	مجریان، روزنامه نگاران و کنش گران مدنی	۰/۸۵	۰/۱۶	۹/۳۵**
	تشکل های عمومی و سمن ها	۰/۶۴	۰/۱۷	۱/۳۳**
	بلاگر ها و اینفلونسر ها	۰/۸۵	۰/۱۷	۱/۴۰**
	هنرمندان و هنر پیشه ها	۰/۸۰	۰/۱۶	۱/۸۱**
فراملی	نخبگان علمی و اساتید دانشگاه	۰/۵۹	۰/۱۶	۶/۴۲**
	خبرگزاری های خارجی فارسی زبان	۰/۸۳	۰/۱۰	۱۰/۳۴**
	هنرمندان و هنر پیشه های بین المللی	۰/۸۲	۰/۱۶	۱/۴۲**
	جریان اپوزسیون	۰/۸۴	۰/۱۶	۱/۵۳**
	مهاجرین ایرانی خارج از کشور	۰/۷۵	۰/۱۷	۱/۶۵**
بلاگر ها و اینفلونسر های خارجی	۰/۶۴	۰/۱۵	۶/۹۲**	

۷/۸۱**	۰/۱۷	۰/۷۴	مجریان شبکه‌های ماهواره ای
۹/۱۹**	۰/۱۵	۰/۷۸	ورزشکاران ایرانی خارج نشین
۷/۹۷**	۰/۱۸	۰/۷۶	اساتید دانشگاه ایرانی خارج نشین

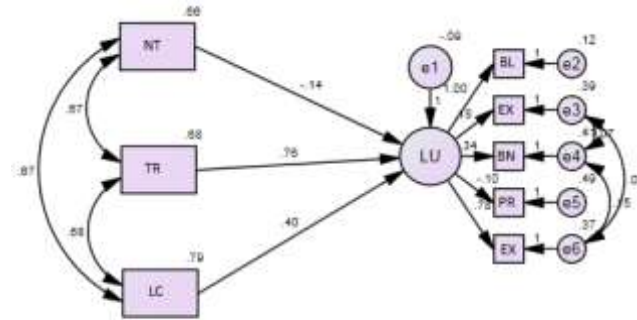
همانگونه که مشاهده می گردد؛ بالاترین میزان اثر گذاری متغیر مستقل (شبکه های اجتماعی مجازی) بر متغیر وابسته (بروز کنش اعتراضی) در سطح محلی، ملاحظه می گردد؛ همکاران و اعضای خانواده و بستگان بوده است که بطور نسبی فضای اثر گذاری مطلوبتری را برای شبکه های اجتماعی فراهم نموده اند و در مقابل دوستان و آشنایان و محله و همسایگان زمینه بروز کنش اعتراضی تحت تأثیر شبکه های اجتماعی را بصورت ضعیف تری نشان داده‌اند.

در سطح ملی، بالاترین میزان اثر گذاری متغیر مستقل (شبکه های اجتماعی مجازی) بر متغیر وابسته (بروز کنش اعتراضی) مربوط به مجریان، روزنامه‌نگاران و کنشگران مدنی، بلاگر ها و اینفلوئنسرها و چهره‌های مشهور ورزشی بوده است، که بطور نسبی فضای اثر گذاری بیشتری را برای شبکه های اجتماعی فراهم نموده اند و در مقابل اساتید دانشگاه زمینه بروز کنش اعتراضی تحت تأثیر شبکه های اجتماعی را در سطح ملی بصورت ضعیف تری فراهم ساخته اند.

در سطح فراملی نیز، جریان اوپوزوسیون و خیرگزاری‌های خارجی فارسی زبان بوده است، که بطور نسبی فضای اثر گذاری بیشتری را برای شبکه های اجتماعی فراهم نموده اند و در مقابل بلاگر ها و اینفلوئنسرها خارجی تأثیر کمتری بر بروز کنش اعتراضی تحت تأثیر شبکه های اجتماعی را در سطح ملی نشان داده‌اند.

ارزیابی مدل ساختاری پژوهش

پس از تأیید روایی (اعتبار)، پایایی (اعتماد) و برازش مدل اندازه گیری متغیرهای نهفته پژوهش توسط تحلیل عاملی تأییدی، به منظور آزمون روابط بین متغیرهای نهفته در قالب مدل مفهومی پژوهش از تحلیل مدل ساختاری در قالب تحلیل مسیر استفاده شد. مدل مسیر روابط بین متغیرهای نهفته پژوهش با نمایش بارهای عاملی استاندارد شده و خلاصه اطلاعات تحلیل مسیر اثر متغیرهای نهفته برونزا بر متغیرهای نهفته درونزا پژوهش در ادامه تشریح شده است.

شکل ۶- مدل مسیر پژوهش

جدول ۱۴- خلاصه اطلاعات مدل مسیر پژوهش

متغیر وایسته	سطح	ضریب مسیر استاندارد شده	خطای استاندارد	T	R ²
گرایش به کنش اعتراضات	در سطح محلی	-۰/۱۴	۰/۱۴	-۰/۹۴	۰/۷۶
	در سطح ملی	۰/۷۹**	۰/۱۴	۵/۱۹**	
	در سطح فراملی	۰/۴۴**	۰/۰۲	۱۹/۱۴**	

** معنی داری در سطح ۰/۰۱

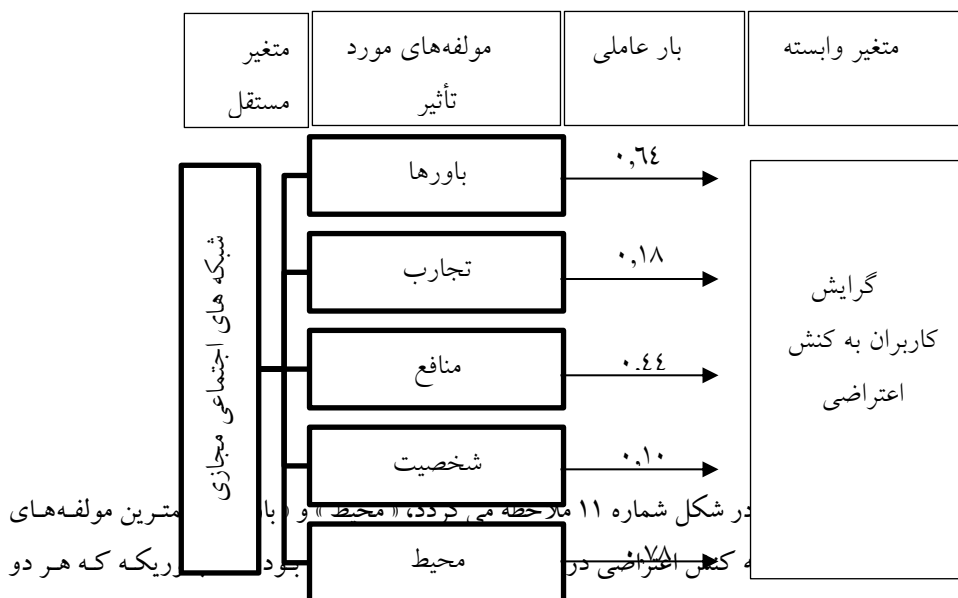
باتوجه نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل های صورت گرفته، مشاهده می شود که متغیر مستقل در سطح محلی بر گرایش به کنش اعتراضی تأثیر قایل ملاحظه ای به جای نمی گذارد ($\gamma = -0.14, t = -0.94$)؛ اما متغیر عوامل در سطح ملی بر گرایش به کنش اعتراضی تأثیر مثبت و معنی داری در سطح خطای یک درصد می گذارد ($\gamma = 0.79, t = 5.19$). به طوری که مشاهده می شود؛ ضریب مسیر بین متغیر مستقل در سطح ملی و کنش اعتراضی برابر با ۰/۷۹ است، به این معنی که با یک واحد تغییر در انحراف معیار متغیر عوامل در سطح ملی، انحراف معیار متغیر کنش اعتراضی به اندازه ۰/۷۹ واحد تغییر می کند. همچنین، متغیر مستقل در سطح فراملی بر کنش اعتراضی تأثیر مثبت و معنی داری در سطح خطای یک درصد می گذارد ($\gamma = 0.44, t = 19.14$). به طوری که مشاهده می شود ضریب مسیر بین متغیر مستقل در سطح فراملی و کنش اعتراضی برابر با ۰/۴۴ است، به این معنی که با یک واحد تغییر در انحراف معیار متغیر در سطح فراملی، انحراف

معیار متغیر کنش اعتراضی به اندازه ۰/۴۴ واحد تغییر می‌کند. بنابراین، معادله رگرسیونی مدل مسیر به صورت زیر شکل می‌گیرد:

$$LU = 0.763 EF + 0.395 ENF$$

علاوه بر این، نتایج ارائه شده؛ نشان‌دهنده این است که مقدار ضریب تبیین (R2) گرایش به کنشگری اعتراضی، برابر با ۰/۷۶ است، به این معنی که ۷۶ درصد از تغییرات واریانس کنشگری کاربران توسط متغیر مستقل تبیین می‌شود. به این ترتیب از مباحث فوق می‌توان چنین نتیجه گرفت که؛ شبکه‌های اجتماعی در سطوح ملی و فراملی بر گرایش کاربران بر ایجاد کنش اعتراضی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند. لیکن، در سطح محلی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کنش اعتراضی مشاهده نشده است.

همچنین، نتایج پژوهش، نشان داد؛ در میان پنج عامل/گروه عوامل مورد بررسی در راستای تبیین گرایش به کنش اعتراضی در اعتراضات مدنی سال ۱۴۰۱ محیط و سپس باورها دارای بیشترین بار عاملی بوده‌اند. به عبارت دیگر، بیشتر تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در بروز کنش اعتراضی از طریق فراهم نمودن بستر محیطی و اثرگذاری بر باور کاربران صورت پذیرفته است. شکل ۷- مکانیسم اثرگذاری و بارعاملی مولفه‌های تبیین‌گر کنش اعتراضی کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی

مولفه دارای بار عاملی بیش از ۰,۶ بوده‌اند و این به معنی وجود رابطه بسیار قوی بین مولفه‌های مورد اشاره و متغیر مورد مطالعه می‌باشد. همچنین، عامل/مولفه «منافع» نیز دارای بار عاملی متوسط و سایر مولفه‌ها نیز بار عاملی ضعیف بوده‌اند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

اعتراضات سیاسی و اجتماعی نیز یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که امنیت وجودی جوامع را با چالش‌های مختلفی مواجه می‌کند. در دهه اخیر شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان بستر شکل‌گیری و گسترش این اعتراضات در جهان شده است. و همین مسئله در سالهای اخیر در کشور ما نمود یافته است. لذا مدیریت هوشمندانه این فضا به منظور پیشگیری از تکرار وقایع مخمل امنیت و آرامش جامعه امری حیاتی و ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش سعی شد با تکیه بر نظریات مربوط به گرایش و انگیزش در سطوح مختلف محلی، ملی و فراملی این مسئله تحلیل شود که شبکه‌های اجتماعی چگونه بر گرایش کاربران در ایجاد کنش اعتراضی تأثیر گذار است. نتایج نشان داد؛ شبکه‌های اجتماعی در سطوح ملی و فراملی بر گرایش کاربران بر ایجاد کنش اعتراضی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند. لیکن، در سطح محلی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کنش اعتراضی مشاهده نشده است.

همچنین، نتایج پژوهش، نشان داد؛ در میان پنج عامل/گروه عوامل مورد بررسی در راستای تبیین گرایش به کنش اعتراضی در اعتراضات مدنی سال ۱۴۰۱ محیط و سپس باورها دارای بیشترین بار عاملی بوده‌اند. به عبارت دیگر، بیشتر تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در بروز کنش اعتراضی از طریق فراهم نمودن بستر محیطی و اثرگذاری بر باور کاربران صورت پذیرفته است. تحلیل در سطوح سه‌گانه نشان داد که؛ بالاترین میزان اثرگذاری متغیر مستقل (شبکه‌های اجتماعی مجازی) بر متغیر وابسته (بروز کنش اعتراضی) در سطح محلی، همکاران و اعضای خانواده و بستگان بوده است که بطور نسبی فضای اثرگذاری مطلوبتری را برای شبکه‌های اجتماعی فراهم نموده‌اند و در مقابل دوستان و آشنایان و محله و همسایگان زمینه بروز کنش اعتراضی تحت تأثیر شبکه‌های اجتماعی را بصورت ضعیف تری نشان داده‌اند. در سطح ملی، بالاترین میزان اثرگذاری متغیر مستقل (شبکه‌های اجتماعی مجازی) بر متغیر وابسته (بروز کنش

اعتراضی) مربوط به مجریان، روزنامه‌نگاران و کنشگران مدنی، بلاگرها و اینفلوئنسرها و چهره‌های مشهور هنری و ورزشی بوده است، که بطور نسبی فضای اثرگذاری بیشتری را برای شبکه‌های اجتماعی فراهم نموده‌اند و در مقابل اساتید دانشگاه زمینه بروز کنش اعتراضی تحت تأثیر شبکه‌های اجتماعی را در سطح ملی بصورت ضعیف تری فراهم ساخته‌اند. در سطح فراملی نیز، جریان اوپوزوسیون و خیرگزاری‌های خارجی فارسی زبان بوده است، که بطور نسبی فضای اثرگذاری بیشتری را برای شبکه‌های اجتماعی فراهم نموده‌اند و در مقابل بلاگرها و اینفلوئنسرهای خارجی هم بستر ساز حضور چهره‌های نسبتاً مشهور در بروز کنش اعتراضی تحت تأثیر شبکه‌های اجتماعی را در سطح ملی نشان داده است.

فهرست منابع

- عبدالرحمانی و هکاران (۱۴۰۰)، بررسی رابطه کاربری پیام‌های فضای مجازی با گرایش به اغتشاشات، فصلنامه علمی امنیت ملی تابستان ۱۴۰۰
- خانگی، هادی و حجیر، یوسف (۱۳۹۹) نقش شبکه‌های اجتماعی در توسعه جامعه مدنی ایران فصلنامه مطالعات فرهنگ و ارتباطات پاییز ۱۳۹۹

نیک رو، حمید (۱۳۹۱). نقش رسانه ها در بحران با تاکید بر اغتشاشات ۱۸ تیر ۱۳۷۸ تا تابستان ۱۳۹۱ پایگاه تخصصی مجلات نورمگز

- abdolrahmani, R., hiseynpoor, J., & jabbari, M. (2021). Investigating the Relationship between Cybersecurity Messages and Trends in Disruption (Case Study of Sanandaj Province). *National Security*, 11(40), 395-418.
https://ns.sndu.ac.ir/article_1538.html?lang=en. (In Persian)
- Alguliyev, R., Aliguliyev, R., & Yusifov, F. (2018). Role of social networks in E-government: Risks and security threats. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 8(4), 363-376.
- Baratalipour, M. (2018). Identity Interactions in New Social Movements (Case Study: Protest Movements in Iran and England). *Journal of The Macro and Strategic Policies*, 5(20), 1-20. https://www.jmsp.ir/article_55681.html (In Persian).
- Barber, B.R. (2009). *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. 20. anniversary ed. , with A new preface, University of California Press.
- Barnett, K. , Barnett, K. B. K. , Barnett, K. , Foggin, S. , Sadovnik, N. , Dempsey, C Vpn. (2019). The Impact of Social Media on Modern Protest Movements. *Communication Management*, 13(67), 142-157.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Castells, Manuel. (2014). *Networks of anger and hope*. Translated by Mojtaba Qolipour. Tehran, Nash Karzan. (In Persian)
- Castells, Manuel (2009) *Communication Power*. Oxford University Press Kaplan
- Castells, M. (2007). Communication, power and counter-power in the network society. *International journal of communication*, 1(1), 29.
- Coman, C., & Cmeciu, C. (2016). Digital civic activism in romania: Framing anti-chevron online protest community «Faces». *Media Education Research Journal*, 23(47), 19-28.
- De Landtcheer, Christ'l., Neuner, C. (2020) Empirical Evaluation of Government and Websites. Peter Lang GmbH, 26, p. 123. primo-pmtna02. Com.
- Enikolopov, R., Makarin, A., & Petrova, M. (2020). Social media and protest participation: Evidence from Russia. *Econometrica*, 88(4), 1479-1514.
- Faradanesh, Hashem. (2005). *Theoretical foundations of educational technology*, 7th edition, Tehran: Semat. (In Persian)
- Harsij, H., & Rabeie nia, B. (2023). The Formation Pattern of Protest Movements with an Emphasis on the Role of Virtual Social Networks. *Journal of Applied Sociology*, 34(3), 1-22. doi: 10.22108/jas.2023.136185.2367. (In Persian)
- Hobson, Janell. (2016). *Are All the Women Still White?: Rethinking Race, Expanding Feminisms*. SUNY Press.
- Itzchakov, G., & DeMarree, K. G. (2022). Attitudes in an interpersonal context: Psychological safety as a route to attitude change. *Frontiers in Psychology*, 13, 932413.
- Jenzen, O., Erhart, I., Eslen-Ziya, H., Korkut, U., & McGarry, A. (2021). The symbol of social media in contemporary protest: Twitter and the Gezi Park movement. *Convergence*, 27(2), 414-437.

- Jost, J. T. , Barberá, P. , Bonneau, R. , Langer, M. , Metzger, M. , Nagler, J. , ... Tucker, J. A. (2018). How Social Media Facilitates Political Protest: Information, Motivation, and Social Networks. *Political Psychology*, 39, 85–118. doi: 10. 1111/pops. 12478.
- khajir, Y., & khaniki, H. (2019). Capabilities and Challenges of Virtual Social Networking for Iranian Civil Society. *New Media Studies*, 5(17), 35-69. doi: 10.22054/nms.2019.37923.638. (In Persian)
- Lamoureaux, S. , & Sureau, T. (2019). Knowledge and legitimacy: the fragility of digital mobilisation in Sudan. *Journal of Eastern African Studies*, 13(1), 35–53.
- Palmieri-Branco, Sarah. C. (2021). Social Media as a Strategy for Protest Movements in an Era of Government Control. Submitted to the Graduate School of Public and International Affairs University of Ottawa.
- Panwar, K., & Sihag, V. K. (2023). Protest movements, social media, and the role of law enforcement. *International Journal of Information Systems and Social Change (IJISSC)*, 14(1), 1-13. DOI: 10. 4018/IJISSC. 314590.
- Pirro, A. L., Pavan, E., Fagan, A., & Gazsi, D. (2021). Close ever, distant never? Integrating protest event and social network approaches into the transformation of the Hungarian far right. *Party Politics*, 27(1), 22-34.
- Rezazadeh, S.C. (2020). The Role of Social Media Platforms in Political Protests in Iran During 2009 and 2017-9 Events. A Research Project Submitted to the College of Graduate and Postdoctoral Studies In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts in English In the Department of English University of Saskatchewan.
- Robertson, Ian. (1996). An introduction to society, translated by Hassan Behravan, Tehran, Astan Quds Razavi Publishing House. (In Persian).
- Sardarnia, K., & Alborzi, H. (2024). A Study on the Plural and Networked Agency in Social Protests in Iran: 2017-2021. *International Political Economy Studies*, 6(2), 447-481. doi: 10.22126/ipes.2023.8514.1524. (In Persian)
- Shah, Z. , Chu, J. , Feng, B. , Qaisar, S. , Ghani, U. , Hassan, Z. , (2019). If you care, I care: perceived social support and public engagement via SNSs during crises. *Technol. Soc.* 59, 101195.
- Shahi, A. & Abdoh-Tabrizi, E. (2020). Iran's 2019-2020 Demonstrations: The Changing Dynamics of Political Protests in Iran. *Asian Affairs*, 51 (1) ,1-41.
- Shaw, Randy. (2001). *The Activist's Handbook: A Primer Updated Edition with a New Preface*. US: University of California Press.
- Tarafdar, M., & Kajal Ray, D. (2021). Role of social media in social protest cycles: A sociomaterial examination. *Information systems research*, 32(3), 1066-1090.
- Uwalaka, T. (2024). Social media as solidarity vehicle during the 2020# EndSARS Protests in Nigeria. *Journal of Asian and African Studies*, 59(2), 338-353. <https://doi.org/10.1177/00219096221108737>.
- Yunji, Masuda. (2015). What is the information society? Translated by Mehdizadeh, Seyyed Mohammad. *Media Magazine*. (In Persian)
- Zeitsoff, T. (2017). How social media is changing conflict. *The Journal of Conflict Resolution*, 61(9), 1970-1991

